

Skolforskningsprojekt i
ämnet idrott och hälsa i
Falukommun
läsåret 2011-2012

Rapport gällande arbetet med
implementering av Lgr 11: kursplanen i
ämnet idrott och hälsa.

På uppdrag av Pedagogiskt utvecklingscentrum
Dalarna samt ämnet idrotts- och hälsovetenskap
vid Högskolan Dalarna

Solveig Ahlin

Kristina Kallerhult



HÖGSKOLAN
DALARNA

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund	4
Sammanfattning av resultat från de nationella utvärderingarna i ämnet idrott och hälsa	4
Sammanfattning av Skolinspektionens ”flygande tillsyn” av ämnet idrott och hälsa	5
Sammanfattning av Skolinspektionens kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa	5
Problemområden för undervisningen i ämnet idrott och hälsa.....	6
Sammanfattning av rapport över lägesbeskrivning av Falu kommuns lärare i ämnet idrott och hälsa 2011 och deras fortbildning de senaste tre åren.....	6
Forskningsprojektets syfte	7
Delstudiens syfte	7
Implementeringsarbetet med kursplanen i idrott och hälsa i Falu kommun	8
Resultat	9
Enkäter till deltagande lärare i idrott och hälsa	9
Ämnesträffar	9
<i>Upplägg</i>	9
<i>Tolkning av förmågorna</i>	10
<i>Upplevd utveckling</i>	11
<i>Våra egna reflektioner</i>	11
Studiedag	12
<i>Våra reflektioner från studiedagen</i>	13
Några deltagares synpunkter	13
<i>Uppdraget som lärare i idrott i idrott och hälsa</i>	14
<i>Vad deltagandet i ämnesträffarna i idrott och hälsa gett dem själva som lärare</i>	14
<i>Tankar och önskemål inför fortsättningen</i>	16
Ämnesträffsledarnas synpunkter	17
<i>Uppdraget som ämnesträffsledare</i>	17
<i>Reflektioner kring ämnesträffarna</i>	17
<i>Önskemål inför fortsättningen</i>	18
Sammanfattande slutsatser	18
Är detta en modell för skolutveckling?	19
Falukommun	19
Skolförvaltningen i Falu kommun	19
Deltagande lärare	20

Ämnesträffsledarna.....	20
Eleverna i grundskolan i Falu kommun.....	20
Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna, PUD	21
Ämnet idrotts- och hälsovetenskap vid Högskolan Dalarna	21
Referenser	22

Inledning

Under läsåret 2011-2012 infördes den nya läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11. För att förbereda lärarna för det arbete det innebär att implementera en ny läroplan i skolan, genomförde Falu kommun under vårterminen 2011 ett riktat stöd i form av informationsträffar som hölls av några utsedda nyckelpersoner i kommunen, så kallade processtödjare. Den inledande informationen gällde framförallt kapitel 1 ”Skolans värdegrund” och kapitel 2 ”Övergripande mål och riktlinjer” i Lgr 11. Vid höstterminens början intensifierades arbetet genom att vid särskilda ämnesmöten lägga fokus på implementeringsarbetet gällande respektive kursplan. Ämnet idrott och hälsa har utgjort underlag för ett pilotprojekt i en forskningsstudie som genomförs i samarbete med Högskolan Dalarna och Falu kommun. Ledare för forskningsstudien är lektor Jenny Isberg.

Inom projektets ram har även en delstudie genomförts med fokus på den arbetsmodell som Falu kommun har valt för implementeringen av kursplanen i ämnet idrott och hälsa. Föreliggande rapport avser att ge en bild av denna arbetsmodell. Författarna till denna rapport är adjunkter i idrotts- och hälsovetenskap vid Högskolan Dalarna och har med hjälp av medel från Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna samt ämnet idrotts- och hälsovetenskap vid Högskolan Dalarna följt och dokumenterat denna implementeringsprocess.

Rapporten inleds med en bakgrund som sammanfattar resultat från olika utvärderingar som gjorts i ämnet idrott och hälsa med början i den nationella utvärderingen av grundskolan, NU-92. Därefter följer en beskrivning av forskningsprojektet och av den modell som Falu kommun i samarbete med Jenny Isberg valt för implementeringen av kursplanen i idrott och hälsa. I resultatavsnittet sammanfattas de delar som utgjort underlag för delstudien. Avslutningsvis lyfts några sammanfattande slutsatser fram samt reflektioner över frågeställningen – *Är detta en modell för skolutveckling?*

Bakgrund

Sammanfattning av resultat från de nationella utvärderingarna i ämnet idrott och hälsa

Inom ramen för den första nationella utvärderingen av grundskolan, NU-92, genomfördes en ämnesrapport avseende ämnet idrott och hälsa (Mattsson, 1994). Resultaten visar bl. a. att bollspel var den vanligast förekommande undervisningsaktiviteten, att ämnet var populärt bland eleverna, att flickorna oftare än pojkarna var negativa till tävlingsinslag.

År 2003 genomfördes ännu en kartläggning av ämnet idrott och hälsa, NU-03. Resultaten visar att bollspel fortfarande ligger i topp, när det gäller den vanligast förekommande undervisningsaktiviteten. Lek och spel samt träning och motion var de näst vanligaste samt tredje vanligast förekommande aktiviteterna. Trots att friluftsliv lyfts fram i skrivningen i kursplanen enligt LpO-94, så tillhörde inte friluftsliv någon av de sju vanligast förekommande aktiviteterna enligt de tillfrågade lärarna (Skolverket och Ericsson m.fl., 2005). Enligt lärarna var en viktig utgångspunkt för undervisningen att få eleverna att utveckla ett positivt förhållningssätt till kroppen. Att ha roligt genom fysisk aktivitet samt att eleverna lär sig

samarbeta, lär sig om hälsa samt får tillfälle att utveckla en stark och vältränad kropp framkom också i lärarnas utsagor som viktiga mål för undervisningen (a.a.).

I elevernas utsagor i de utvärderingar som gjordes 2003, kan utläsas att ämnet är populärt och att de flesta elever önskar mer tid för ämnet i skolan, men trots detta så uppger fyra procent av eleverna att de sällan deltar i undervisningen och två procent att de aldrig deltar. Pojkarna är genomgående mer positiva i sina omdömen. De uppger i högre utsträckning än flickorna att de är aktiva på lektionerna samt är mer nöjda med sig själva och sina kroppar. Flickornas negativa inställning till tävlingsinslag framkommer än tydligare än 1992. När det gäller betygssättning visar det sig, att de elever som är idrottsaktiva på sin fritid är också de som får de högre betygen. Vi kan här utläsa att det föreligger likvärdighetsproblematik (Skolverket och Ericsson m.fl., 2005).

Sammanfattning av Skolinspektionens "flygande tillsyn" av ämnet idrott och hälsa

Skolinspektionen genomförde oanmält vårterminen 2010 en "flygande tillsyn", då man besökte 172 skolor i 64 olika kommuner och observerade 304 lektioner i ämnet idrott och hälsa för årskurserna 7-9 (Skolinspektionen, 2010). Fokus sattes på vilket innehåll som behandlades under lektionerna, elevernas grad av deltagande, eventuell befrielse från deltagande, frånvaro samt lärarnas behörighet att undervisa i ämnet. Resultaten visar att det vanligast förekommande lektionsinnehållet var bollspel och bollekar, konditions- och motionsaktiviteter. Innehåll som finns tydligt framskrivet i kursplanen som t.ex. dans, friluftsliv, orientering, övningar för att hantera nödsituationer och hälsoperspektivet förekom mycket sällan. Antalet elever som var befriade från undervisningen av olika skäl var högt. De flesta lärarna hade behörighet att undervisa i ämnet (Skolinspektionen, 2010).

Sammanfattning av Skolinspektionens kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa

Skolinspektionen genomförde 2012 en granskning av undervisningen i ämnet idrott och hälsa i årskurs 4-6 i 36 slumpvis utvalda skolor (Skolinspektionen, 2012). Data samlades in genom observationer, intervjuer samt dokumentstudier. Intervjuer med lärare i idrott och hälsa, elever samt rektorer genomfördes. Resultaten visar att de intervjuade lärarna har olika uppfattningar om innehållet i undervisningen samt vad ämnet syftar till. Flera av lärarna uttrycker osäkerhet om vilka arbetssätt som kan användas för att individanpassa undervisningen. Variationen då det gäller bedömning av eleverna är stor mellan olika lärare. Eleverna känner sällan till vad de förväntas lära sig utifrån innehållet i kursplanen. Skolledarnas bild av ämnet är diffus. Resultaten visar också att undervisningen saknar koppling till kursplanen och att eleverna inte får undervisning inom samtliga områden som de har rätt till. Fokus i undervisningen ligger på lekar, spel och olika idrotter, vilket stämmer väl överens med resultaten från Skolinspektionens tillsyn 2010 (Skolinspektionen, 2010). Sammanfattningsvis menar författarna att då undervisningen är alltför inriktad på ensidiga fysiska aktiviteter ges inte eleverna möjlighet att utveckla goda levnadsvanor (Skolinspektionen, 2012).

Utifrån granskningsresultaten samt tidigare utvärderingar vill Skolinspektionen lyfta fram flera för ämnet idrott och hälsa viktiga utvecklingsområden som t.ex.

- Lärare i idrott och hälsa behöver utveckla fler arbetsätt för att kunna nå upp till kursplanens syftesbeskrivningar.
- Alla elever måste få den undervisning de har rätt till.
- Lärare i idrott och hälsa behöver tillgång till mer ämnesinriktad kompetensutveckling för att öka variationen och bredden i undervisningen (Skolinspektionen, 2012).

Problemområden för undervisningen i ämnet idrott och hälsa

Den problembild som framträder utifrån tidigare forskning samt nationella utvärderingar och granskningar visar sammanfattningsvis att

- vissa aktiviteter dominerar undervisningen medan andra får ett begränsat utrymme
- idrottsrörelsen utövar fortfarande ett stort inflytande
- idrottsaktiva elever tillåts få en stor påverkan på val av aktiviteter
- kravet på att förmedla kunskaper och ge utrymme för reflektion och diskussion ställs mot förväntningarna om fysisk ansträngning, vilket upplevs som ett dilemma med de snäva tidsramar för ämnet som gäller
- lärarna är osäkra på vilket innehåll som ska behandlas i undervisningen i hälso- och livsstilsfrågor
- flickor som grupp är mindre positiva, mindre aktiva på lektionerna och upplever sig inte ha så stort inflytande samt har lägre genomsnittsbetyg i idrott och hälsa än pojkarna
- en relativt stor grupp av eleverna uppger att undervisningen bidragit till en negativ självbild
- var sjuttonde elev deltar sällan aktivt i undervisningen (Skolinspektionen, 2011).

Utifrån ovanstående kan man utläsa att skolans angelägnaste uppgift är att uppmärksamma de elever som inte finner sig till rätta med ämnet. Deltagande och inkludering lyfts fram som centrala utgångspunkter för undervisningens planering och genomförande för att uppnå kursplanens övergripande mål; elevernas allsidiga utveckling, likvärdig utbildning samt rättvis betygssättning. För att uppnå detta måste kopplingen mellan kursplanen och undervisningens innehåll, arbetsformer och bedömningskriterier bli tydligare (Skolinspektionen, 2011).

Sammanfattning av rapport över lägesbeskrivning av Falu kommuns lärare i ämnet idrott och hälsa 2011 och deras fortbildning de senaste tre åren.

Enligt statistik från SCB 2010 är måluppfyllelsen i ämnet idrott och hälsa bristfällig i Falu kommun. Detta har legat som grund för åtgärd nummer 40 i åtgärdsplanen 2011 i Falu kommuns lokala folkhälsoprogram; att kartlägga kommunens grad av utbildade lärare i idrott och hälsa i samtliga skolformer samt lärarnas fortbildning de senaste tre åren. Detta uppdrag har genomförts av folkhälsosamordnare Margareta Morén och redovisats i en rapport, där bl.a. följande resultat kan utläsas:

- 65 lärare undervisar i ämnet idrott och hälsa varav 54 har lärarexamen
- 68 % av lärarna som undervisar i ämnet idrott och hälsa har minst tre terminers ämnesutbildning
- 25 % av lärarna har ingen eller mindre än en termins ämnesstudier
- 18 % av lärarna uppger att de genomgått mer än tre dagars ämnesfortbildning de senaste tre åren
- 17 % av lärarna uppger att de inte genomgått någon form av ämnesfortbildning de senaste tre åren (Falu kommun, 2012).

Enligt analyser som gjorts av Skolinspektionens senaste kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa tyder dessa på att det finns ett samband mellan kvaliteten i undervisningen och lärarnas utbildning samt i vilken utsträckning de fått kompetensutveckling. Enligt inspektörernas bedömning har lärare med ämnesbehörighet tydligare mål med innehållet i

lektionerna, lägger ner mer tid vid lektionens start och avslutning för att göra eleverna delaktiga kring syfte och avslutande reflektioner. Analyserna visar också att de lärare som fått kompetensutveckling bedöms hålla en högre kvalitet på sina lektioner än de lärare som inte fått kompetensutveckling när det gäller lektionens struktur och återkoppling till eleverna (Skolinspektionen, 2012).

Mot bakgrund av vikten av ämnesbehöriga lärare samt den problembild som framkommit i ämnet idrott och hälsa genom de nationella utvärderingarna och de granskningar som ämnet varit föremål för måste det anses som mycket angeläget att Falu kommun i samarbete med Högskolan Dalarna nu gör en satsning på skolutveckling och då särskilt på ämnet idrott och hälsa genom nedanstående beskrivna forskningsprojekt.

Forskningsprojektets syfte

Enligt ansökan till skolforskningsfonden (Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna 2011) var syftet med det pilotprojekt som under läsåret 2011-2012 genomfördes i Falu kommun att undersöka idrottslärares uppfattningar om hur det centrala innehållet i ämnet idrott och hälsa kan omsättas i undervisning, så att eleverna kan erbjudas möjligheter att använda sig av och utveckla de fyra förmågor¹ som ska ligga till grund för planering av undervisningen i ämnet. Ledare för forskningsprojektet är lektor Jenny Isberg vid Högskolan Dalarna. Skolforskningsfonden har beviljat medel för projektets genomförande.

Delstudiens syfte

Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna samt ämnet idrotts- och hälsovetenskap vid Högskolan har beviljat medel för vår (Solveig Ahlins och Kristina Kallerhults) medverkan i detta projekt, då man ser det som en styrka för ämnet idrotts- och hälsovetenskap att lärare inom ämnet involveras i ett forskningsprojekt. Delaktighet i projektet ger möjlighet att stärka såväl den vetenskapliga som den verksamhetsanknutna förankringen i utbildningen av lärare i ämnet idrott och hälsa vid Högskolan Dalarna.

Syftet med delstudien var att ge en bild av och rapportera utfallet av Falu kommuns modell för implementeringsarbetet av Lgr 11: kursplanen i ämnet idrott och hälsa.

Vårt specifika uppdrag har varit att titta närmare på den arbetsmodell som Falu kommun i samråd med projektledare Jenny Isberg valt för implementeringen av kursplanen i idrott och hälsa. Vår uppmärksamhet har riktats mot ämnesträffsledarnas roll samt deras och lärarnas upplevelser av att delta i de fem ämnesträffarna som genomförts under läsåret.

¹ 1. Förmågan att röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang.

2. Förmågan att planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil.

3. Förmågan att genomföra och anpassa utövande och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer.

4. Förmågan att förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

Implementeringsarbetet med kursplanen i idrott och hälsa i Falu kommun

Falu kommuns lärare i idrott och hälsa har varit indelade i tre grupper, två grupper med lärare som undervisar år F-6 och en lärargrupp med lärare i idrott och hälsa för årskurs 7-9. Sammanlagt har 31 lärare deltagit. Inför projektets början fick lärarna svara på en enkät om sina förväntningar på ämnesträffarnas innehåll och upplägg.

Under året har (mellan de fem ämnesträffarna) även fem planeringsseminarier genomförts, där Jenny Isberg i samverkan med ämnesträffsledarna och undertecknade diskuterat och planerat innehåll och upplägg för kommande ämnesträff.

Vår roll under ämnesträffarna har varit som deltagare och samtalspartners. Vi har dessutom vid varje träff dokumenterat upplägg och innehåll, samt sammanfattat de diskussioner som förts. Vid varje ämnesträff har en förmåga i taget diskuterats med syfte att få en förståelse för innebörden av vilka kunskaper som eleverna förutsätts utveckla. Träffarna och diskussionerna har letts av två särskilt utsedda ämnesträffsledare som själva är utbildade lärare i ämnet idrott och hälsa. De deltagande lärarna har i sina diskussioner hjälpts åt att konkretisera innebörden av varje förmåga och även formulerat konkreta undervisningsförslag på hur lektioner kan planeras där eleverna ges möjlighet att utveckla dessa förmågor. Mellan de olika träffarna har varje lärare provat olika idéer som varit föremål för diskussion.

Mellan dessa träffar har vi genomfört observationer av lektioner i idrott och hälsa, där några av de i ämnesträffarna deltagande lärarna har planerat och genomfört undervisning. Vid observationerna användes ett protokoll sammanställt av projektledare Jenny Isberg. Protokollet användes för att notera under hur lång tid av lektionen som eleverna gavs möjlighet att utveckla de fyra olika förmågorna i ämnet idrott och hälsa.

Lektionsinnehållet har varit varierat, som exempel kan nämnas skid- och skridskoåkning, dans och rörelse till musik, redskapsövningar, bollekar, utomhuspedagogik och konditionsträning. Direkt efter varje observation genomfördes under vår ledning ett uppföljande samtal med läraren. Undervisande lärare ombads att reflektera över om utfallet av lektionen stämde med planeringen. Detta innebar t.ex. frågor kring syftet med lektionen, val av innehåll samt om och hur eleverna gavs och tog möjlighet att utveckla den eller de förmågor som läraren avsett med lektionen. Observationerna och samtalen har sedan sammanställts i skriftlig form. Resultaten av dessa observationer och samtal redovisas inte i denna rapport.

Vid ett av ämnesträffstillfällena under vårterminen genomfördes även en studiedag som en del av projektet. Under denna studiedag var förmåga tre *”att genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer”*, föremål för tolkning och diskussion. Lärarna fick praktiskt tillämpa utevistelse och friluftsliv i skolans närmiljö. Dagen avslutades med diskussioner kring innehåll och upplägg.

När samtliga ämnesträffar genomförts gjordes intervjuer med ämnesträffsledarna samt med fyra lärare i idrott och hälsa som deltagit i samtliga träffar men som vi inte besökt för någon observation. Två av dessa lärare undervisar mot de yngre åren, F-6, och två mot årskurserna

7-9. Intervjuerna spelades in och har sedan sammanfattats i skriftlig form. Vissa delar har även transkriberats för att ge möjlighet att återge direktcitrat från de intervjuade lärarna.

Resultat

Nedan följer resultat från de delar som rapporten bygger på.

Enkäter till deltagande lärare i idrott och hälsa

För att få reda på de deltagande lärarnas tankar om och förväntningar på ämnesträffarna genomfördes en anonym enkät, vilken lärarna kunde besvara i lugn och ro hemma och därefter skicka in eller lämna till oss vid nästkommande ämnesträff.

Av de 16 inlämnade enkäterna kan vi sammanfattningsvis utläsa att:

- Merparten av lärarna har tjänstgjort som lärare i fler än 5 år. Tre lärare har tjänstgjort mindre än 5 år. De flesta undervisar i fler än fem klasser och undervisningen är jämnt fördelad från åk 1-9.
- Samtliga informanter instämmer helt eller delvis i att de känner sig insatta i Lgr 11 och att de ser kursplanen som ett stöd för undervisningen. Tre lärare menar att Lgr 11 delvis kan bli alltför styrande. Att Lgr 11 tydliggör vad eleverna förväntas lära sig instämmer helt eller delvis samtliga informanter i. Endast en lärare tar delvis avstånd till att Lgr 11 skulle medverka till att höja statusen på ämnet.
- I utsagorna kring vilka förväntningar som de tillfrågade lärarna har på ämnesträffarna framkommer ofta följande:

Fortbildning.
Bli en bättre idrottslärare.
Få större kunskaper i hur man tolkat Lgr-11 och planerar utifrån den.
Formulera pedagogisk planering och diskutera bedömning.
Vägledning i dokumentation.
Få lyfta frågor och diskutera sådant som är aktuellt.

- Att deltagandet i ämnesträffarna kommer att påverka det egna planeringsarbetet samt ge eleverna möjlighet att vara delaktiga i planeringsarbetet i stor eller mycket stor grad förväntar sig samtliga informanter. Att själva genomförandet av lektioner kommer att påverkas i stor eller mycket stor grad genom ämnesträffarna förväntar sig också samtliga. Likaså gällande arbetet med bedömning och betygssättning.

Ämnesträffar

Som tidigare nämnts så dokumenterades samtliga ämnesträffar. Dokumentationen sammanfattar upplägg, innehåll och diskussioner vid varje träff, följt av våra egna reflektioner. Nedan sammanställs dessa dokumentationer under följande rubriker; *Upplägg, Tolkning av förmågorna, Upplevd utveckling, Våra reflektioner*

Upplägg

Träffarna inleddes ofta med att gruppen som en utgångspunkt för diskussionerna fick en bild eller en frågeställning att diskutera kring. Därefter fördes samtal om hur den ämnesspecifika

förmågan kunde tolkas. Vad betyder den? Vilka färdigheter och kunskaper måste eleverna ges förutsättningar att utveckla för att utveckla avsedd förmåga? En mindmap skapades där gruppens olika förslag gavs plats. Efter denna diskussion fortsatte samtalen om hur ämnesinnehållet som skrivs fram i Lgr 11 kunde iscensättas för att den specifika förmågan skulle kunna utvecklas. Vid de efterföljande träffarna gavs även utrymme för att diskutera lektionsupplägg som lärarna använt sig av och där de medvetet planerat med förmågan som utgångspunkt. Under den första ämnesträffen gjordes ett försök att föra in begreppet läroobjekt som underlag för diskussionen. Här gjordes en distinktion mellan ett indirekt respektive ett direkt läroobjekt, där Falu kommun definierat det direkta läroobjektet som ”vilka kunskaper som eleverna ska utveckla” och det indirekta som ”vad kunskaperna ska användas till”. Vid den första träffen fick deltagarna varsin loggbok för att föra noteringar kring vilket lektionsinnehåll de valt för att ge eleverna förutsättningar att utveckla förmågorna. Loggbokens blad bestod av målkors där förmågorna mötte ämnets rubriker för det centrala innehållet enligt styrdokumentet. Varje sida hade plats för egna didaktiska reflektioner kring hur förmågorna kommer till uttryck i undervisningen och i vilken grad eleverna blir medvetna om dem.

Tolkning av förmågorna

Innebörden i förmåga ett - *Att röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang* tolkades av lärarna från 7-9 gruppen, som förmåga att kunna utöva rörelse/fysisk aktivitet i olika miljöer. För att kunna röra sig ”allsidigt” menade flera att det inbegrep exempelvis ”grovmotorik, takt, tempo, olika aktiviteter, koordination, kroppskontroll”. I lärargruppen med inriktning mot år F-6 framkom synpunkter, vilka vittnar om att det fanns ett förgivettagande kring att aktivitet i sig medför en utveckling av den allsidiga rörelseförmågan. Att få möjlighet att prova på många olika aktiviteter lyftes också fram som eftersträvansvärt.

Förmåga två - *Planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil* tolkades av 7-9 gruppen ur ett vidgat perspektiv vilket exemplifieras genom följande noteringar från gjorda fältanteckningar:

- (...) värdera idrott – är det här bra för mig eller andra, värdet ur ett samhällsperspektiv, varför vissa idrotter blir genusstämplade
- Reflektion efter genomförda moment.
- Planera idrott – elevmedverkan, samplanering, lärare ger ramar, elever fyller med innehåll.
- Olika synsätt på hälsa; kan kopplas till livsstil- ditt handlande idag ger konsekvenser i framtiden. ”Fjortonåringar ser sig som odödliga” (fältanteckningar)

I lärargruppen för 4-6 initierades vid denna ämnesträff en pedagogisk planering av ett kunskapsområde där denna förmåga skulle kunna utvecklas.

Förmåga fyra - *Att förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten* (som behandlades före förmåga tre) resulterade i samstämmiga tolkningar från alla tre lärargrupperna. Innebörden menade man handlade om riskmedvetande, t.ex. varför det är viktigt med uppvärmning, - att man förstår betydelsen av regler och kan följa dem, - hur man kan ta hand om skador, både akuta och de som är föremål rehabilitering, - kunskaper i

ergonomi, - kunskaper om när särskild utrustning ska användas, exempelvis, skor, hjälm, livlina, isdubbar osv. Här framkom även tankar om vikten av att eleverna uppövar en god kroppskontroll och om att som lärare i idrott och hälsa arbeta för ett hälsofrämjande klimat där hänsyn till elevers olikheter ska tas och där alla elever känner sig inkluderade i den undervisning som bedrivs.

Förmåga 3 behandlades under en studiedag och kommer att redovisas under den rubriken.

Upplevd utveckling

De tre lärargrupperna fick under ”resans gång” vid upprepade tillfällen frågor som uppmanade till reflektion över den egna undervisningen och om de upplevde att de förändrat sitt sätt att tänka i något avseende. Nedan följer citat från hur lärare (år 7-9) själva uttrycker sig i frågan:

- Jag tar ”förmågor i munnen”.
- Jag är tydligare med syftet med lektionen. Vad är det vi lär oss?
- ”jag har börjat prata mer om rörelser nu”. Lärare X säger att hon stoppar lektionerna oftare och ställer frågor: - Vad händer i kroppen nu? Tillsammans med eleverna kan hon ändra några förutsättningar för att nå något annat i undervisningen. Ex. kondition, eller smidighet mm.(fältanteckningar).

Liknande upplevelser framkommer även i lärargruppen F-6. Där uttryck som ”Lgr 11 finns med hela tiden” anges. Någon menar att den egna reflektionen har blivit betydelsefull för att kunna försvara ett innehåll i relation till förmågorna. Flera menar att de är tydligare med att göra eleverna medvetna om det didaktiska syftet och att man oftare diskuterar lektionsinnehållet med eleverna. Det framkommer även att man mer medvetet reflekterar tillsammans med eleverna efter varje lektion.

Våra egna reflektioner

Av de reflektioner vi själva gjort under och efter varje ämnesträff görs här ett urval för att ge några bilder av de tankar som för stunden gjort oss uppmärksamma.

Vi noterade båda att begreppet läroobjekt inte kändes bekant för lärarna.

Fokus fanns på förmågornas betydelse, däremot användes inte begreppet läroobjekt (varken indirekt eller direkt). Den enda som sa sig tänkt i dessa banor var lärare X. Lärare Y undrade vad som menades med det. Det visar att det är ett svårfångat begrepp och det tar nog några vändor till innan det känns bekvämt att använda sig av. (Fältanteckningar från lärargrupp 7-9)

Stora svårigheter för deltagarna att förstå begreppen. Här behövs vidare diskussioner och tydliggöranden med konkreta exempel. Kanske skulle det underlätta om man begränsade sig till endast begreppet ”Läroobjekt” dvs. att definiera vad eleverna förväntas lära sig. (Fältanteckningar från lärargrupp F-6)

Begreppet ”läroobjekt” användes inte något mer i diskussionerna efter den första ämnesträffen. Det visar att våra reflektioner i fältanteckningarna ovan fångade ett område som det finns all anledning att arbeta vidare med. I den pedagogiska debatten används ofta begreppet läroobjekt för att ringa in ett ämnes kärna och sätta fokus på elevernas lärande. Vad är det elever ska lära sig just i detta ämne? Vi menar att det är av stor betydelse att lärarna har förståelse för och

använder begreppet som en viktig del i arbetet för ämnets identitet som ett kunskapsämne som svarar mot intentionerna i kursplanen.

Den loggbok som delades ut vid första tillfället fick aldrig något genomslag i lärargrupperna. Vårt intryck är att den inte användes i någon större utsträckning, kanske inte alls. Vi anser att loggboken, om den använts mera medvetet, kunde ha varit ett bra stöd i den lärprocess som lärarna under året själva genomgått. Vi tror också att den kunde utgjort ett värdefullt underlag för att föra in diskussionen mot ämnets läroobjekt, något som då kunde hjälpt lärarna att förstå och bli bekväma med begreppet.

Åtskilliga diskussioner hade en tendens att hamna i frågor kring bedömning. En trolig förklaring till det är det faktum att lärarna redan under projektets genomförande i sitt uppdrag hade att sätta betyg enligt det nya betygssystemet och av förklarliga skäl kände behov av att lyfta den frågan. Projektets upplägg har däremot medvetet haft fokus på att det är förmågorna som ska identifieras först eftersom utvecklingen av dessa ska utgöra grunden för planering av undervisningen i ämnet. När läraren vet vad det är undervisningen ska syfta till vet denne också vilka kunskaper som ska bedömas. Även om behovet av att få prata bedömning har varit stort hos de deltagande lärarna tror vi att det har varit en klok strategi att fokus har varit på ämnets läroobjekt vilket man nått genom diskussionerna och identifieringen av vad de olika förmågorna i ämnet innebär. Den senaste forskningen i ämnet idrott och hälsa visar t.ex. att det finns en avsaknad av alignment mellan undervisning och bedömning (Skolverket 2010).

I våra reflektioner finns flera noteringar som rör vikten av att mötas i samtal om undervisning och hur kunskap kan utvecklas tillsammans. Vi har båda noterat hur lärarna uttrycker nya sätt att se på sin undervisning och om vikten av att få hjälpas åt för att förstå det som är nytt och oprövat.

De efterföljande diskussionerna under ämnesträffen var givande och intressanta. Det märks att lärarna har satt sig in i tankarna bakom Lgr 11. De lyfter upp intressanta frågor som blir intressanta att problematisera. Det kan se på sin egen undervisning med mer kritisk blick. Samtalsklimatet är öppet. (Fältanteckningar efter ämnesträff 7-9)

Vi har under projektets genomförande noterat hur samtalsklimatet har blivit öppnare och hur samtalen om den egna undervisningen fördjupats, samt hur lärarna provat olika sätt att lägga upp sin undervisning. Framförallt har vi noterat att lärarna ger uttryck för att de strävar efter att göra sina elever delaktiga i syftet med lektionen. Sammanfattningsvis kan vi säga att lärarna tillsammans har börjat utveckla ett gemensamt yrkesspråk och att de uppger att de blivit tryggare i sin roll som undervisare i enlighet med de intentioner som förespråkas i Lgr 11.

Studiedag

Utvärderingar och granskningar visar att friluftsliv och utevistelse är sällan förekommande inslag i undervisningen i idrott och hälsa, trots att de finns tydligt framskrivna i styrdokumentet (Skolverket och Eriksson m.fl., 2005, Skolinspektionen, 2010, Skolinspektionen, 2012). Med detta som utgångspunkt inbjöds lärarna till en studiedag för att få möjlighet att diskutera samt få erfarenheter kring den praktiska tillämpningen av hur

förmåga tre i kursplanen: ”förmågan att genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer” skulle kunna gestalta sig i olika pedagogiska planeringar samt i undervisning. Tre olika stationer i skolans direkta närmiljö genomfördes:

- Lekar, rörelse och perceptionsträning i natur- och utemiljö med inriktning åk 1-3.
- Kulturella – och geografiska förhållanden i närmiljön som påverkar valet av fysisk aktivitet med inriktning åk 4-6.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten med inriktning åk 7-9.

Dagen avslutades med en ämnesträff där bl.a. frågan kring problemet med att definiera begreppet friluftsliv lyftes. Under diskussionerna framkom det också att man finner det lättare att skapa lektioner för de tidigare årskurserna när det gäller att utveckla förmåga tre.

Nedan följer några exempel på de deltagande lärarnas svar på vad de tar med sig från denna dag:

- Det behöver inte vara någon gräns mellan utevistelse och friluftsliv.
- Att det måste få ta plats i undervisningen i idrott och hälsa.
- Börja lite som jag gjort förr – göra mer förberedande övningar.
- Så frön – bygga på progression.
- Jag tar till mig ordet utevistelse – jag har missat det ordet.
- Enkelhet
- Både det lilla och det som är längre bort kan vara friluftsliv (fältanteckningar).

Våra reflektioner från studiedagen

De praktiska passen genomfördes enligt planeringen. Dock skulle vi önskat mer tid för att kunna nå fram till fördjupade reflektioner i direkt anknytning till de genomförda övningarna. Under den uppföljande ämnesträffen skulle vi enligt planeringen ge möjlighet till diskussion kring de pedagogiska planeringarna för passen. Tyvärr hanns detta aldrig med, men den diskussion som fördes hade en tydlig förankring i den förmåga som var avsedd för träffen. Vi menar då att deltagarna själva kan gå tillbaka till de olika planeringarna och utläsa den röda tråden. Dock anser vi att det skulle behövas mer tid för fördjupade diskussioner kring såväl tolkning av förmågan samt hur man skulle kunna skapa goda lärandesituationer för att ge eleverna möjlighet att utveckla förmågan.

Några deltagares synpunkter

I slutet av vårterminen gjordes fyra intervjuer med deltagande lärare i idrott och hälsa. Vid intervjuerna användes en i förväg utformad samtalsguide. Två av lärarna undervisar mot åldersgruppen F-6 och två lärare mot årskurserna 7-9. Deras tankar och reflektioner kring sin roll som lärare i idrott och hälsa samt om vad deltagandet i ämnesträffarna gett dem sammanfattas under följande tre rubriker: *Uppdraget som lärare i idrott och hälsa, Vad deltagandet i ämnesträffarna i idrott och hälsa gett dem själva som lärare, Tankar och önskemål inför fortsättningen.*

Lärarna benämns med bokstäverna A, B, C och D. Pronomenet hen används för att ge ett könsneutralt perspektiv.

Uppdraget som lärare i idrott i idrott och hälsa

De två lärare som undervisar de yngre åldersgrupperna lyfter fram vikten att väcka intresse för ämnet, att ge eleverna en positiv syn på - och förstå betydelsen av att röra sig. De betonar att uppdraget handlar om att skapa trygga miljöer såväl i omklädningsrum som i undervisningssituationen. Den första förmågan – ”att röra sig allsidigt i olika miljöer” är en central förmåga att utveckla under de första skolåren, menar båda. ”Grovmotorik, kropps kontroll och rörelseglädje är ledord för undervisningen”, menar lärare A. Lärare B betonar lärandet i ämnet och vill att eleverna ska utveckla en fördjupad förståelse för vad undervisningen syftar till.

Lärare D som undervisar på högstadiet vill ”ge eleverna en känsla av att det är härligt att röra på sig”. Hen vill ge eleverna kunskaper om hur de kan behärska sin kropp och få uppleva hur det känns. Hen nämner även vikten av att lära eleverna om hälsa, både fysiskt, psykiskt och socialt, vad det har för vikt för dem i deras liv och för att de själva ska kunna ta hand om sig själva på bästa sätt. Vidare nämner hen förmåga två i kursplanen som en förmåga som hen vill arbeta för att utveckla mer hos eleverna. Att planera, genomföra, utvärdera och värdera. Hen ser den som viktig för att öka elevernas förståelse för att kunna klara sin egen träning och förstå vikten av det.

Lärare C menar att det är viktigt att bryta aktivitetsperspektivet som ämnet förknippas med mot ett tydligare lärandeperspektiv. Uppdraget som lärare är enligt hen, - att eleverna lär sig att tänka själva, vad de behöver för kunskaper och vad de kan lära sig i ämnet idrott och hälsa, - att de får en förståelse varför det är viktigt att träna sin kondition och vad det kan vara bra för. Hen betonar inte bara kunskaper inom det fysiska utan även kunskaper som handlar om livsstil och inställning till fysisk aktivitet och hälsofrågor. Lärare C uppfattar de fyra perspektiven som lyfts fram i del 1 och 2 i Lgr 11 som väldigt viktiga, nämligen det historiska -, det etiska -, det internationella - och miljöperspektivet. Perspektiv som ska genomsyra alla ämnen. Hen har under vårterminen gjort ”ett tappert försök” kring det historiska perspektivet men att ”det föll platt”. Det var enligt C jobbigt att möta elevreaktioner som ”kan vi inte få börja med idrott nu”. Hen har även gjort ett tema kring kroppsideal med årskurs åtta. C saknar samarbetspartners på skolan kring dessa perspektiv. Det har inte bland kollegorna förts någon diskussion om hur man tillsammans kan få in dessa fyra perspektiv i undervisningen.

När det gäller kursplanen i idrott och hälsa så anser C att det är väldigt bra att det gjorts en uppdelning i de tre områdena Rörelse, Hälsa och livsstil samt Friluftsliv. Det känns, menar C, som friluftsliv då får en större prioritet, till och med större än i den tidigare läroplanen, LpO 94.

Vad deltagandet i ämnesträffarna i idrott och hälsa gett dem själva som lärare

Samtliga lärare lyfter fram betydelsen av att tillsammans med yrkesverksamma lärare inom ämnet idrott och hälsa få träffas och diskutera ämnet. För lärare A som är ensam lärare i idrott och hälsa på sin skola har detta varit särskilt viktigt. Hen betonar vikten av att tillsammans få tolka läroplanens formuleringar och få byta idéer med andra lärare i ämnet. Mötena har även kunnat ge hen bekräftelse på att ”vara på rätt väg” i sin undervisning.

De förväntningar lärare D hade var att ”få hjälp att få syn på vad det nya konkret bestod av”. Hen hade känt sig trygg med att arbeta utefter LpO 94 och då haft en känsla av att ”kunna den utantill”. Förhoppningarna var att ämnesträffarna skulle kunna bidra med en ökad trygghet om hur undervisningen skulle läggas upp med stöd av den nya läroplanen, något som D menar även infriats till stora delar. Liknande synpunkter finns också hos lärare C som säger;

Bra att diskussionerna har varit styrda och också bra att man under träffarna diskuterat en förmåga i taget. Det har funnits råd att sväva ut lite i lagom men att vi ändå hållit oss till en förmåga i taget. Det viktigaste har varit att få höra hur andra resonerar och arbetar med förmågan, det ger inspiration.

Alla fyra lärarna anser att det har varit ett bra upplägg att de har diskuterat en förmåga i taget. Det har varit värdefullt att ge analyserna tid för att få en fördjupad förståelse för förmågornas innebörd och hur iscensättning av undervisningen kan se ut för att eleverna ska ges möjlighet att utveckla den förmåga som varit föremål för analys och diskussion.

Lärare B menar att diskussionerna kring dokumentationen av den pedagogiska planeringen har varit intressanta och vill speciellt lyfta fram att, - ”det är inte Lpp i sig som är det viktiga utan elevernas förståelse av syftet kring undervisningen som är det viktiga”. Vidare lyfter B fram studiedagen som en mycket bra fortbildning, då deltagarna fick möjlighet att arbeta praktiskt och samtidigt diskutera förmåga tre; - ”att genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer”.

Lärare C och D som båda arbetar på högstadiet menar däremot att studiedagen gjort dem förvillade och osäkra och inte gett dem de svar de förväntat sig. Lärare C säger:

Friluftslivsträffen gav mig ingenting. Besvikelse gav det mig. Jag hade hoppats på att få råd och tips på hur jag skulle kunna planera och genomföra en friluftsdag, - hur eleverna kan ges möjlighet att utveckla förmågan inom friluftsliv. Vad innebär egentligen en hög nivå inom friluftsliv? Jag gick därifrån utan att ha fått något svar på det. Jag gick därifrån med en känsla av att ”är vi bara utomhus så är det klart sen”.

Jag tycker att vi alla gånger har kommit in bra på vad varje förmåga kan innebära men inte hur man kan arbeta med det. Men i friluftsliv tycker jag att vi avgränsade det till att det inte behöver vara jobbigt. D.v.s. lägg ner ambitionerna vi gör det så simpelt som möjligt och det är ju inte så kul.

Något som lärare D minns som en oklar situation är diskussionen som uppstod kring bedömning under ämnesträffen som hölls efter dagen med utevistelse och friluftsliv. Här uppstod, menar D, en känsla/upplevelse av att friluftslivet inte skulle vara föremål för bedömning men hen och en kollega som hen fört samtal med, menar då ”att det är ju en förmåga som ska utvecklas och då ska väl den bedömas”. Det här var något som inte riktigt blev klarlagt enligt D. Hen upplevde även att gruppen inte var överens om vad friluftsliv var för något, ”eller så var vi det men det kan bedrivas på olika sätt”, säger hen.

Lärare D berättar vidare att hen och kollegan på skolan haft med Lgr 11 och förmågorna i tankarna då de planerat undervisningen i idrott och hälsa under vårterminen, - ”även om det i praktiken inte gett så stora förändringar konkret på den undervisning som genomförts”.

D har alltid känt sig trygg i den undervisning hen tidigare lagt upp, men uppger att hen nu är mer noga med att se till att upplägg och innehåll har stöd i Lgr 11. Hen menar att det nu är förmågorna som styr hur planeringen blir. D upplever även att eleverna verkar mer insatta i vad ämnet ska utveckla hos dem och att det är ett ämne där de ska lära sig olika saker. D tycker eleverna lyssnar väldigt bra vid genomgångar och liknande. Det är lättare att få med sig eleverna nu, - ”ämnet tas lite mer på allvar”, menar D.

Lärare B beskriver en annan ingång i planering av undervisning än det som lärare D ger uttryck för ovan. När B planerar sin undervisning i ämnet idrott och hälsa utgår hen från olika områden (t.ex. friidrott, orientering, boll osv.). Förmågorna finns med, men utgör inte utgångspunkten, menar lärare B.

Tankar och önskemål inför fortsättningen

Alla fyra lärarna önskar att ämnesträffarna i idrott och hälsa får fortsätta under läsåret 2012-2013. Framförallt finns en önskan om att kunna få diskutera hur bedömning av elevernas kunskaper kan ske, såväl skriftliga omdömen som betyg. Lärare A vill gärna även kunna diskutera upplägg av specifika moment för att nå en samsyn när det gäller progressionen i ämnet.

Lärare C säger så här om sina önskningar inför kommande läsår;

De fyra olika förmågorna önskar jag gå vidare med. Friluftsliv vill jag ha mer på fötterna om. Jag vill ha flera konkreta exempel på hur man kan stötta eleverna så de utvecklas inom det området. Att få fortsätta att diskutera med andra lärare i ämnet om hur de gör för att skapa undervisning som utvecklar de olika förmågorna. Att få diskutera hur rörelser ska ”se ut” och hur man för resonemang kring hälsa och livsstil.

Lärare D önskar som övriga mer insikt om bedömning och betyg. Hen önskar även få fortsätta med att tillsammans diskutera hur man kan arbeta med de olika förmågorna och ämnets innehåll. D beskriver hur hen och kollegan arbetar för att göra en så likvärdig bedömning som möjligt och hen lyfter problematiken med att tolka värdeorden i kunskapskraven. Vad betyder ”väl” t.ex.? Hur ska de olika förmågorna viktas? En fjärdedel var? Det här är frågor som D önskar få diskutera under kommande ämnesträffar. D önskar även att få fortsätta att konkret få diskutera planering och undervisning utefter förmågorna och att, - ”få komma igång med att göra pedagogiska planeringar”.

När lärare C och D fick frågan om hur de själva skulle vilja att kommande ämnesträffar lades upp framkom följande förslag. Lärare D minns ett upplägg när LpO 94 implementerades. Då hade lärare träffats kring bedömning av elevers kunskaper i ämnet. De hade då tillsammans diskuterat olika ”exempel på elevers färdigheter och kunskaper”. Ett liknande upplägg för att diskutera kunskapskraven i Lgr 11 kan vara en variant, menar D.

Lärare C ser följande upplägg som ett förslag på en bra fortsättning:

Till exempel om man tillsammans med en kollega fick i uppgift att ta sig an en förmåga och planera ett arbetsområde kring det och som man sedan presenterar för gruppen och sen för en diskussion kring och får de andras synpunkter. Då skulle man kunna nå en koppling mellan

förmågan och själva undervisningen och sen även bedömningen. Att säkerställa att jag ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan genom den undervisning jag planerar och även att eleverna får chans att visa sin utveckling i förmågan i den undervisning som genomförs.

Ett sådant upplägg, menar C, skulle kunna hjälpa lärare i idrott och hälsa att säkerställa kvaliteten sin undervisning inom andra områden i ämnet. Det skulle kunna ge ”kontrollfrågor” som man kan använda sig av för att säkerställa sin egen undervisning, menar C.

Lärare D funderar på möjligheten med att lärargruppen tillsammans kunde arbeta fram en mall för dokumentation. D beskriver hur hen ofta upplever att hen har ”en känsla” för vilket betyg en elev ska ha, men om elever eller föräldrar frågar så vore det bra, menar D att kunna visa stöd för de bedömningar som görs.

Ämnesträffsledarnas synpunkter

För att få reda på ämnesträffsledarnas tankar kring sin roll samt deras reflektioner kring ämnesträffarna genomfördes samtal utifrån en i förväg utformad samtalsguide.

Sammanfattningen av deras utsagor sammanfattas under rubrikerna: *Uppdraget som ämnesträffsledare, Reflektioner kring ämnesträffarna, Önskemål inför fortsättningen.*

Ämnesträffsledarna benämns som E och F i sammanställningen.

Uppdraget som ämnesträffsledare

I resultatet framkommer att båda har lång erfarenhet av undervisning i ämnet idrott och hälsa och de nämner sitt intresse för skolutveckling samt utveckling av ämnet idrott och hälsa enligt intentionerna i Lgr 11 som skäl till varför de tackat ja till detta uppdrag. Att få möjlighet att tillsammans med intresserade kollegor diskutera ämnesdidaktiska frågor menar de är utvecklande och viktigt.

Reflektioner kring ämnesträffarna

Ämnesträffsledare E hade stora förväntningar och anser att de har uppfyllts. Gruppen har utvecklat en god mötesteknik och disciplin. Man lyckas hålla sig till ämnet och driver samtalen framåt mot målet. I dessa samtal har deltagarna utvecklat sitt yrkesspråk och därmed uppnått högre grad av professionalitet. En önskan som E uttrycker är, att alla ska känna sig så trygga att man vågar ”ta för sig” på ämnesträffarna. Ämnesträffarna är obligatoriska och närvaron bland deltagarna har fungerat bra, då de flesta av deltagarna undervisar i endast ett ämne och därför inte har haft några valmöjligheter, då det gäller deltagande.

Ämnesträffsledare F betonar att uppgiften att just vara en samtalsledare och ingen expert och det var något som kändes extra bra i den roll som hen haft. F tillägger också, att hen var väl medveten om, att många kanske inte alls kände sig insatta i Lgr 11 och kursplanen, då F vet hur mycket alla lärare idag har att göra. Det mest positiva har varit att få träffas och diskutera hur man kan uppfatta och tolka Lgr 11 och även andra saker som man som lärare i idrott och hälsa har gemensamt. Det har varit en stor spridning i gruppen vad gäller bakgrund och utbildning, men F menar att det har trots det varit mycket givande diskussioner som säkert varit extra fruktbara för de deltagande lärare som har en kortare ämnesdidaktisk utbildning och mindre erfarenhet av att undervisa i ämnet. Vad gäller utveckling inom gruppen har F en känsla av att flera fått en större förståelse för hur man kan se på undervisningen i ämnet och

hen tror att flera även kanske förändrat sin syn på den egna undervisningen efter de diskussioner som förts. F tror även att många fått en ökad kunskap om hur kursplanen i idrott och hälsa kan tolkas och vad undervisningen ska bygga på. ”Det håller på att hända saker” menar F.

Önskemål inför fortsättningen.

E ser en fortsättning på ämnesträffarna som en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Bedömning ser ämnesträffsledare E som ett viktigt område att få möjlighet att diskutera kring vid de fortsatta ämnesträffarna. I detta problemområde ingår också att ge utrymme för en tydlig måldialog med varje elev. En viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet är rektors pedagogiska samtal med varje lärare. E tror också mycket på det kollegiala lärandet som värdefullt för kvalitetsutvecklingen.

Ämnesträffsledare F menar att det är oerhört viktigt att arbetet får fortsätta och säger:

Man blir ju aldrig riktigt klar när det handlar om skolan, så är det ju. Så länge man möter andra och diskuterar så lär man sig och utvecklas, så är det bara. Så egentligen skulle det här vara ett projekt som pågår alltid, alltid.

F påpekar att om man ska utveckla sitt ämne och sin skola är det oerhört viktigt att detta får ske genom möten med andra lärare inom samma ämne. Det borde ligga i kommunernas intresse att detta får fortsätta, då dessa ämnesträffar är en mycket bra väg just för skolutveckling. ”Det gynnar ju oss som pedagoger men det kommer framförallt att gynna eleverna”. Det ideala vore om det var obligatoriskt med ett par ämnesträffar per termin. F ser även att bedömningsfrågan måste bli föremål för tolkning och diskussion. Här pekar F på riskerna att lärarna i ämnet ”fortsätter att bedöma görandet i ämnet”.

Ämnesträffsledare F vill också lyfta fram att seminarieträffarna med projektledare Jenny Isberg varit mycket viktiga att få stöd att planera och lägga upp ämnesträffarna. Det är något som F ser som viktigt för att ämnesträffarna ska fortsätta på den nivå för utveckling som de varit under detta läsår.

Sammanfattande slutsatser

För att kunna åstadkomma det paradigmskifte som framskrivs i Lgr 11 då det gäller ämnets identitet från att vara enbart ett aktivitetsämne till att bli ett kunskapsämne behöver samtliga lärare i ämnet idrott och hälsa ges möjlighet att fortsätta sin genom detta pilotprojekt påbörjade process. Vi kan genom analyser av fältanteckningarna från ämnesträffarna samt våra intervjuer med deltagande lärare identifiera flera utvecklingsområden.

Vi vill bl.a. peka på behovet av fördjupade diskussioner och *problematisering av hur förmågorna ska tolkas*. Vad innebär det att ”ge eleverna förutsättningar att utveckla förmågan att...”? Vad är det eleverna ska lära sig för ett ges förutsättningar att utveckla förmågan att...? Vi efterlyser ett *tydligare fokus på elevernas lärande*, då det i Lgr 11 betonas att utvecklandet av kunskaper i ämnets olika delar legitimerar ämnets roll i skolan. För att kunna uppnå en samsyn och en likvärdig utbildning av eleverna måste det anses som mycket viktigt att samtliga i ämnet undervisande lärare ges möjlighet att diskutera och komma fram till vilka

de ämnesspecifika kunskaperna är. Vi menar att lärarna behöver ges tid att tillsammans ytterligare *utveckla sitt yrkesspråk* kring vad det är eleverna förväntas lära sig i ämnet för att på så sätt kunna iscensätta en undervisning av god kvalitet där kopplingen mellan kursplanen och undervisningens innehåll samt bedömningskriterier är tydlig. Dessutom menar vi att det finns ett behov av att *problematisera inkluderingsperspektivet* i ämnet idrott och hälsa.

Är detta en modell för skolutveckling?

Forskningsprojektets syfte var att undersöka idrottslärares uppfattningar om hur det centrala innehållet i ämnet idrott och hälsa kan omsättas i undervisning, så att eleverna kan erbjudas möjligheter att använda sig av och utveckla de fyra förmågor som ska ligga till grund för planering av undervisningen i ämne (Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna 2011).

Vårt specifika uppdrag inom projektet har varit att titta närmre på den arbetsmodell som Falu kommun i samråd med projektledare Jenny Isberg valt för implementeringen av Lgr 11, kursplanen i ämnet idrott och hälsa. Vår uppmärksamhet har riktats mot ämnesträffsledarnas roll samt deras och deltagande lärares upplevelser av att delta i de fem ämnesträffarna som genomförts under läsåret. Med ovanstående som utgångspunkt vill vi försöka besvara frågeställningen – Är detta en modell för skolutveckling?

För att besvara ovanstående frågeställning väljer vi att belysa vårt resultat relaterat till de ”intressenter” som har berörts av detta projekt: *Falu kommun, skolförvaltningen i Falu kommun, utsedda ämnesträffsledare, deltagande lärare, elever i grundskolan i Falu kommun, Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna, ämnet idrotts- och hälsovetenskap vid Högskolan Dalarna.*

Falu kommun

Enligt statistik från SCB 2010 är måluppfyllelsen i ämnet idrott och hälsa i Falu kommun bristfällig. Detta har legat som grund för åtgärd 40 i åtgärdsplanen 2011 i Falu kommuns lokala folkhälsoprogram; att kartlägga kommunens grad av utbildade lärare i idrott och hälsa i samtliga skolformer samt lärarnas fortbildning de senaste tre åren (Falu kommun 2012). Med denna kartläggning som utgångspunkt ser vi att projektet på ett mycket bra sätt har bidragit till att kommunens lärare i idrott och hälsa har getts möjlighet till kvalificerad fortbildning. Vi vill dock lyfta fram betydelsen av att samtliga lärare som undervisar i ämnet idrott och hälsa regelbundet deltar i ämnesdidaktiska möten för att nå en samsyn när det gäller undervisningens syfte och innehåll relaterat till styrdokumentens krav, då vi menar att genom dessa möten ges i ett längre perspektiv bra förutsättningar för en ökad måluppfyllelse, vilket är en viktig del av skolutveckling.

Skolförvaltningen i Falu kommun

Skolförvaltningen har under läsåret 2011-2012 i samarbete med Högskolan Dalarna genomfört detta pilotprojekt med fokus på implementeringen av Lgr 11: kursplanen i idrott och hälsa under ledning av Jenny Isberg.

Skolförvaltningen har ett ansvar för implementeringsarbetet med Lgr 11 och genom skolförvaltningen har deltagande lärare blivit kallade till de obligatoriska ämnesträffarna.

Detta tillvägagångssätt har varit en viktig länk för att lyckas nå lärarna. Dock har det ibland visat sig svårt för lärarna att ”komma loss” från sin undervisning för att delta i ämnesträffarna. Här menar vi att det kan finnas en kommunikationsmiss mellan skolförvaltningen och rektorerna. Under projektperioden visade det sig vara ett problem som fanns i samtliga tre grupper. Vi ser också att det är mycket viktigt att samma gruppdeltagare får möjlighet att kontinuerligt mötas för att ett gynnsamt och effektivt samtalsklimat ska uppstå.

När det gäller skolförvaltningens ansvar för implementeringsarbetet med Lgr 11 menar vi att detta skett på ett mycket bra sätt genom pilotprojektets genomförande. Genom analys av samtalen med såväl de deltagande lärarna som ämnesträffsledarna och våra egna reflektioner kring utfallet av ämnesträffarna vill vi lyfta fram att denna form av regelbundet återkommande träffar för i ämnet undervisande lärare är en mycket värdefull del av en modell för skolutveckling.

I skolförvaltningens uppdrag ingår även att verka för att undervisningen ska ha en vetenskaplig förankring, vilket detta pilotprojekt också kunnat bidra med.

Deltagande lärare

Då vi analyserar några av de deltagande lärarnas utsagor kring ämnesträffarna ser vi att de uttrycker en stor tillfredsställelse över att de getts möjlighet att delta i dessa. De lyfter speciellt fram att de genom ämnesträffarna har fått stöd i sin planering för att utgå från och tolka Lgr 11 och kursplanen för ämnet idrott och hälsa samt att de på ett tydligare sätt gör eleverna delaktiga samt synliggör vad eleverna förväntas lära sig i ämnet.

I samtliga utsagor finns uttryck för en stark önskan om en fortsättning, där det ges möjlighet att diskutera kopplingen mellan utvecklingen av förmågor - planering av undervisning - bedömning. Att så långt som möjligt nå en samsyn mellan kommunens samtliga lärare i idrott och hälsa uttrycks också som ett önskemål.

Att deltagande i ämnesträffarna leder till skolutveckling framgår av ovanstående.

Ämnesträffsledarna

De båda av kommunen utsedda ämnesträffsledarna uttrycker att de är mycket nöjda med genomförandet av ämnesträffarna och att de ser hur såväl gruppen som enskilda lärare genom deltagandet i ämnesträffarna har utvecklats i sitt sätt att diskutera kring ämnets syfte och innehåll med fokus på utveckling av de förmågor som ämnet syftar till att utveckla. De menar att grupperna är på god väg att utveckla ett yrkesspråk och en samsyn. Båda lyfter specifikt fram möjligheter till kollegialt lärande som mycket värdefulla. Att det är viktigt att skolförvaltningen öppnar upp för en fortsättning som en del i det systematiska kvalitetsarbetet är också en gemensam synpunkt från de båda ämnesträffsledarna. Sammanfattningsvis kan vi av ämnesträffsledarnas utsagor utläsa att de har varit ledare för och delaktiga i en bra modell för skolutveckling.

Eleverna i grundskolan i Falu kommun

Genom en i styrdokumentet grundad undervisning ska eleverna ges möjlighet att utveckla de förmågor som undervisningen i ämnet idrott och hälsa syftar till. Vi menar därför att genom

lärarnas deltagande i ämnesträffarna har de enligt egna utsagor utvecklat sitt sätt att tänka kring undervisning med utgångspunkt i Lgr 11, vilket i sin tur kommer att gynna eleverna som får den undervisning de har rätt till och en tydligare bild av vad de förväntas lära sig i ämnet.

Vi vill här lyfta fram vikten av en fortsättning, där det ges möjlighet för lärarna att gemensamt diskutera kopplingen mellan kursplanen, undervisningens innehåll, arbetsformer och bedömning för att eleverna i grundskolan i Falu kommun ska erhålla en likvärdig, individanpassad utbildning samt rättvis bedömning utifrån kunskapskraven.

Vi vill med ovanstående resonemang belysa att denna modell för skolutveckling även kommer eleverna till del.

Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna, PUD

Enligt uppdraget som är formulerat för PUD så ska de verka för skolutveckling genom att förstärka och bredda samarbetet mellan Högskolan och skolväsendet i regionen, vilket vi menar att detta projekt har bidragit till.

Ämnet idrotts- och hälsovetenskap vid Högskolan Dalarna

Genom undertecknades delaktighet i pilotprojektet har vi getts möjlighet att stärka såväl den vetenskapliga som den verksamhetsförlagda förankringen i utbildningen av lärare i ämnet idrott och hälsa vid Högskolan Dalarna.

Att följa Falu kommuns modell för implementeringsarbetet med Lgr 11: kursplanen i ämnet idrott och hälsa har gett oss möjligheter att på ett djupare plan tillsammans med yrkesverksamma lärare reflektera över kursplanedidaktiska frågor.

Vi vill tacka projektledare Jenny Isberg, ämnesträffsledarna, deltagande lärare, skolförvaltningen i Falu kommun, PUD och ämnet idrotts- och hälsovetenskap, vilka alla har bidragit till vår utveckling som ämnesdidaktiker vilket delaktigheten i detta pilotprojekt har gett oss.

Falun den 20 november 2012

Solveig Ahlin och Kristina Kallerhult

Referenser

- Falu kommun, Morén, M. (2012) *Lägesbeskrivning av Falu kommuns lärare i idrott och hälsa 2011 och deras fortbildning de senaste tre åren*. Falun: Skolförvaltningen
- Mattsson, L.(1994) Den nationella utvärderingen av grundskolan våren 1992. Idrott huvudrapport. I: *Skolverkets rapport 25*. Stockholm: Skolverket
- Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna (2011) Ansökan om projektmedel från Skolforskningsfonden, Isberg, J. *På jakt efter förmågor i ämnet idrott och hälsa*
- Skolinspektionen (2010) *Rapport "Mycket idrott och lite hälsa"*. Dnr 2010:2037
- Skolinspektionen (2011) *Litteraturoversikt inför kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i grundskolan*. Dnr 40-2010:575
- Skolinspektionen (2012) *Kvalitetsgranskning "Idrott och hälsa i grundskolan"*. Rapport 2012:5
- Skolverket (1994) *Läroplan för de obligatoriska skolformerna, LpO 94*
- Skolverket och Eriksson m.fl.(2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003(NU-03). Idrott och hälsa: Ämnesrapport 253, 2005*. Stockholm: Fritzes
- Skolverket (2010) *På pojkarnas planhalva? Ämnet idrott och hälsa ur ett jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv*. En kartläggning av ämnet idrott och hälsa. Rapport U2008/7389/S
- Skolverket (2011) *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11*